

Második díjazott

TIMAFFY LÁSZLÓ

néprajzi és társadalomkutató tevékenysége

MAGYAR ÖRÖKSÉG

Timaffy László a XX. századi tudománytörténet sajátos egyénisége. A harmincas évek végén, mint geográfus kezdte meg ígéretes kutatómunkáját. Sikerei nyomán 1943-tól főiskolai oktatóként ma is emlékezetes pedagógiai, művelődésszervezői eredményeket ért el. Az ország egyik legsikeresebb népfőiskoláját szervezte meg a második világháború végén. Mégis 1949-ben politikai előítéletek alapján megfosztották munka- és kutatási lehetőségeitől. Éveken át csak segéd munkásként kereshette kenyerét. 1956 után börtönbüntetéssel sújtották. 1960-tól csak az iskolai oktatás peremén tevékenykedhetett. Példaadó, hogy az üldöztetések és mellőzések ellenére sohasem adta fel tudományos ambícióit. Megterhelő munkája mellett folyamatosan vállalkozott kutatásokra, rendületlenül írta dolgozatait, könyveit. A mostoha körülmények ellenére is megkerülhetetlen európai életművet alkotott a Kisalföld néprajzi kutatásával. Eredményeitől függetlenül is hűsége, kitartása példát adott mindenkinek, aki Magyarország vagy Európa népi kultúrája iránt érdeklődik. Pályája első, korai időszakában, mint geográfus, monografikus igénnyel fogott a Kisalföld, közelebbről a Szigetköz feltárásához. 1939-ben vízrajzi összegzését készítette el. A 40-es évek második felében gazdasági-, agrárföldrajzi jellemzést adott e tájról. Ezek a tanulmányai ma is forrásértékűek, tudománytörténetileg megkerülhetetlenek. Kutatásai közben munkájáról eleven stílusú, saját fényképeivel illusztrált kiváló beszámolókat készített, amelyeket a kor felejthetetlen folyóiratában, *A Földgömb*-ben jelentett meg. Első írásaitól kezdve nagyfokú társadalomtudományi nyitottság jellemezte. Különösen nagy figyelmet szentelt a népelet jelenségeinek. Szigetközi észlelései olyan, hajdan az egész magyar nyelvterületre jellemző jelenségeket rögzítettek, amelyeket a XIX.. század közepén megindult folyamatos átalakulások miatt másutt már a kutatás korszerű eszközökkel nem definiálhatott.

Ezeket a korai dolgozatait a 60-as évektől nagy lélegzetű tanulmányokban újra feldolgozta. Írásai ismételten megpezdítették a hazai néprajzkutatást. Különösen nagy hatást gyakorolt az árterek állattartásának, pásztorkodásának, gazdálkodásának kutatására. A szigetközi ártéri erdők, kaszálók pásztorkultúrájáról írott tanulmánya, amely idegen nyelvű, európai összehasonlító értekezésgyűjteményben jelent meg, nagy nemzetközi visszhangot váltott ki.

Feltáró, elemző vizsgálatait tájmonográfiáiban foglalta össze. Nagy gonddal kutatta nevelő hazáját, a Szigetközt. Első áttekintését 1959-ben jelentette meg, majd 1976-ban átdolgozott formában új kiadásban tette közzé. Végül a Gondolat kiadó néprajzi tájakat bemutató sorozata számára 1980-ban új kötetet készített. 1991-ben a Hanság és Rábaköz térségéről adott ki összefoglaló könyvet. Ezekben a művekben nemcsak a tudományos kutatások összegzését végezte el: mondanivalóját úgy fogalmazta meg, hogy a néprajz iránt érdeklődők lelkesedését is felkelthesse, és a vizsgált tájak népe számára is élvezetes olvasmányt kínáljon. Példaadóan törekedett arra, hogy kivegye a részét az igényes ismeretterjesztésből. Szakköröket, hagyományápoló csoportokat is szervezett, hogy a legfrissebb ismereteket közvetíthesse, a kutatás számára pedig felelős segítőköt nevelhessen. Tudatában volt mindig annak, hogy a tudomány és a nemzeti közműveltség igazi szolgálata egymástól elválaszthatatlan. Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a modern magyar tudomány számára ő rögzítette a legfrissebben és legélményszerűbben a hajdani vízszabályozások előtti világ termelési eljárásait, a vízi világ életformáját, társadalmi szokását. Hiteles képet adhatott a vizekhez alkalmazkodott szigetközi, kisalföldi népről.

Alaposan ismerte a helyi lakosság emlékezetében élő történeteket is, de korszerűen dokumentálta azokat a ritka jelenségeket is, amelyeknek más vidékeinken már a nyomuk is elenyészett, de Szigetköz adottságai között még a közelmúltban is a mindennapi élet közönséges gyakorlatához tartoztak.

Nem csak a magyar néprajz számára kínált ezzel új kutatási lehetőségeket, de lehetővé tette azt is, hogy új alapokon kíséreljék meg megközelíteni a magyar őstörténet kérdéseit. Kutatásai nyomán új értelmezést lehetett adni a középkori,

újkori forrásanyag vízi világra vonatkozó adalékainak. Vizsgálatai nagy segítséget

jelentenek a történeti ökológia kidolgozásához. Az általa feltárt tények nélkülözhetetlenek a korszerű tájtörténet művelésében. Munkássága nélkülözhetetlen a régi Magyarország tudományos megismerésében. Életműve nélkül aligha alkothatnánk teljes képet a magyarság hagyományairól, életviszonyairól.

Filep Antal
néprajztudós

Életrajz

Timaffy László (*1916. április 16. Mosonszentandrás, ma: Sankt Andrass am Zicksee, Ausztria) néprajztudós, földrajztudós. A Pázmány Péter Tudományegyetemen tanul (1934-39), 1939-40. egyetemi tanársegéd, 1940-41. A pápai katolikus iskola óraadó tanára, 1941-43: a budapesti Vas utcai kereskedelmi iskola tanára, 1943-49: a magyaróvári mezőgazdasági akadémia tanára, agrár földrajzot és agrárpedagógiát oktat. 1943: megalapítja a Széchenyi Népfőiskolát, melyet 1949-ben fel kell oszlatnia, elbocsátják. 1949-51: Czikolaszigeten segéd munkás, 1951-55: Győrött bolti eladó, a győrszigeti templom kántora. 1956-58: bebörtönzik. 1959-64: a győri zeneiskolában furulyatanár, 1965-76: a győri mezőgazdasági szakmunkásképző tanára, 1976: nyugdíjas néprajzkutató. 1991: Hédervár díszpolgára. Az Apor Vilmos Népfőiskola tiszteletbeli elnöke. Kötetvételei: Pro Urbe Győr (1993), Életfa-díj (1996). Fontosabb művei: *A Szigetköz vízrajza* (1939), *A lipóti Petőfi Tsz története* (1973), *Szigetközi krónika* (1975), *A néprajzi anyag* (1977), *Szigetköz* (1980), *Kisalföldi kocsik, szekerek szókincse* (1985), *A Tündértó titka* (1987), *Ezer sziget országa* (1988), *Rábaköz és a Hanság* (1991), *Táltosok, tudósok, boszorkányok Kisalföldi népmondáink* (1992).